

Aan: het College van Burgemeester en Wethouders,

T.a.v.: Mevrouw/heer [REDACTED],

Betreft: Conceptnota financiële bestaanszekerheid en schuldhulpverlening,

Datum: 30 april 2025

Inleiding

De adviesraad Sociaal Domein (ASD) bedankt het college voor het verzoek om advies over de conceptnota financiële bestaanszekerheid en schuldhulpverlening. Wij waarderen het dat deze nota in een vroeg stadium aan ons is voorgelegd. De ASD erkent de waarde van vroegtijdige betrokkenheid bij beleidsvorming die van grote betekenis is voor onder andere inwoners met een laag inkomen.

Algemene opmerkingen

De ASD stelt dat bestaanszekerheid een fundamenteel recht is, verankerd in de Bijstandswet en mensenrechtenverdragen. Dit recht moet het uitgangspunt vormen van gemeentelijk beleid, niet slechts een gevolg ervan. De ASD benadrukt het belang van samenhang in beleid: gericht op wat noodzakelijk is, wat aantoonbaar werkt, en wat (tijdelijk) kan worden losgelaten zonder de menselijke maat te verliezen.

Wij beseffen dat de gemeente te maken heeft met forse financiële uitdagingen, zoals het aankomende Ravijnjaar. Juist in deze context blijft het noodzakelijk om te streven naar versterking van bestaanszekerheid en het terugdringen van armoede, met bijzondere aandacht voor kwetsbare groepen zoals kinderen en gepensioneerden.

1. Beoordeling van de voorgestelde maatregelen

De conceptnota biedt een breed, zorgvuldig en onderbouwd overzicht van de bestaande ondersteuningsmaatregelen. Deze zijn gekoppeld aan de huidige situatie, met tevens een doorkijk naar te voorziene en verwachte ontwikkelingen. Door de veelheid en diversiteit aan voorzieningen en regelingen – en de context van een voortdurend veranderende werkelijkheid – is het echter niet mogelijk om in algemene zin een eenduidig oordeel te geven over het geheel van de voorgestelde maatregelen, omdat deze afhankelijk zijn van specifieke contexten en prioriteiten. Bovendien worden in de nota geen duidelijke keuzes of prioriteiten geformuleerd. Dit maakt het lastig om te beoordelen waar accenten worden gelegd of waar mogelijk inzet of bijsturing gewenst is. Ondanks dit gemis constateren wij dat de nota in zijn geheel wel een stevige en waardevolle basis vormt voor toekomstig beleid.

2 & 3. Welke minimaregelingen en schuldhulpverlening maatregelen vindt u essentieel om te behouden, ook bij een bezuinigingsopgave? En: als bezuinigingen onvermijdelijk zijn, hoe kunnen we de impact daarvan zo veel mogelijk beperken?

(Deze twee vragen worden gezamenlijk beantwoord, gezien hun inhoudelijke samenhang.)

De ASD benadrukt dat maatwerk essentieel is voor inwoners die voor hun bestaanszekerheid afhankelijk zijn van minimaregelingen en schuldhelpverlening. In zulke situaties is het noodzakelijk dat beleid en uitvoering zoveel mogelijk worden afgestemd op de individuele omstandigheden van de betrokkene. Daarbij is de rol van de hulpverlener of ondersteuner cruciaal. Zij kunnen, in nauw contact met de inwoner, bepalen welke combinatie van regelingen en voorzieningen het meest effectief is. Deze benadering vereist nabijheid, vertrouwen en proactieve dienstverlening, bijvoorbeeld via keukentafelgesprekken of vergelijkbare vormen van persoonlijk contact. Hulpvragen kunnen vanuit het burgerperspectief niet generiek worden benaderd. Regelingen moeten niet als losse elementen worden gezien, maar als een samenhangend instrumentarium dat flexibel inzetbaar is. Een generieke beoordeling of rangorde van regelingen is om die reden niet eenvoudig te geven; daar ontbreken ook eenduidige beoordelingscriteria voor. Toch kunnen, op basis van gebruiksgegevens en praktijkervaringen zoals benoemd in de nota, enkele voorzieningen worden aangewezen die de ASD als essentieel beschouwt – met name vanwege hun effectiviteit, bereikbaarheid, uitvoerbaarheid en impact op bestaanszekerheid:

Bijzondere bijstand – Deze regeling sluit goed aan op de Participatiewet, biedt ruimte voor maatwerk en wordt breed ingezet. Het is een waardevol vangnet in uiteenlopende situaties.

Kwijtschelding gemeentelijke belastingen – Sluit aan bij landelijke regelgeving, is administratief goed uitvoerbaar en biedt directe financiële verlichting aan huishoudens met een laag inkomen.

Individuele inkomenstoeslag – Speciaal bedoeld voor mensen die langdurig van een laag inkomen moeten rondkomen en voor wie perspectief op verbetering ontbreekt. Onder deze regeling kunnen ook specifieke toeslagen vallen, zoals kindregelingen.

Kindregelingen – Armoede heeft aantoonbaar negatieve gevolgen voor de ontwikkelingskansen van kinderen. Het is belangrijk dat gezinnen met een laag inkomen aanspraak kunnen blijven maken op regelingen gericht op participatie, schoolkosten, sport en cultuur.

Ondersteuning voor ouderen – Met name voor ouderen op of onder de armoedegrens, van wie het inkomen niet meer stijgt. Gezien de vergrijzing en het bovengemiddelde aandeel gepensioneerden met een laag inkomen in onze gemeente, is extra aandacht voor deze groep gerechtvaardigd.

Zwemlessen voor kinderen – In een waterrijke gemeente is het van groot belang dat alle kinderen kunnen leren zwemmen. Het voorkomen van wachtlijsten om financiële redenen is essentieel. Overweeg structurele bekostiging via het Jeugdfonds Sport & Cultuur.

Korting op de collectieve zorgverzekering – Hoewel de effectiviteit van deze regeling als beperkt wordt gezien, is het wel een relatief eenvoudig uitvoerbare voorziening waarvan veel inwoners gebruikmaken.

Indien bezuinigingen onvermijdelijk zijn, dringt de ASD erop aan dat deze regelingen zoveel mogelijk worden ontzien. Bezuinigingen dienen niet te leiden tot het afbreken van essentiële voorzieningen voor mensen die zich al in een kwetsbare positie bevinden. In plaats daarvan pleiten wij voor slimme keuzes: kijk naar de effectiviteit van regelingen, maar behoud tegelijkertijd de ruimte voor maatwerk. Zo kunnen middelen efficiënt en doelgericht worden ingezet, met oog voor de menselijke maat. Door te investeren in maatwerk, de deskundigheid van professionals en laagdrempelige toegang tot ondersteuning, kan de impact van bezuinigingen voor inwoners zoveel mogelijk worden beperkt – en blijft er perspectief bestaan op volwaardige maatschappelijke deelname, ook voor degenen die financieel het moeilijkst zitten.

4. Welke plussen en minnen ziet de ASD op de langere termijn?

De ASD signaleert dat het voor de langere termijn van cruciaal belang is om voortdurend te sturen op drie kernelementen:

- Wat móét: wettelijke en fundamentele verplichtingen mogen niet onder druk komen te staan.
- Wat werkt: de inzet van middelen dient gericht te zijn op voorzieningen en regelingen die aantoonbaar effectief zijn en bijdragen aan het versterken van de bestaanszekerheid.
- Wat zonder verlies van menselijke maat kan worden losgelaten: in tijden van financiële krapte is het noodzakelijk om scherpe keuzes te maken, maar dat mag niet leiden tot het afbreken van het noodzakelijke vangnet of tot het verdwijnen van maatwerk en nabijheid.

De ASD benadrukt dat elke maatregel kritisch moet worden getoetst op haar daadwerkelijke bijdrage aan bestaanszekerheid en maatschappelijke participatie. Met name in een context van mogelijke bezuinigingen is het van belang dat gemaakte keuzes transparant, onderbouwd en uitlegbaar zijn, zowel richting de inwoners als richting de gemeenteraad.

Een risico op langere termijn is dat verschraling van het beleid sluipenderwijs plaatsvindt, zonder dat dit op tijd wordt gesignaleerd. Dit vraagt om permanente monitoring, betrokkenheid van ervaringsdeskundigen, en een open dialoog tussen gemeente en samenleving.

5. Hoe beoordeelt u de wenselijkheid van een stadspas in relatie tot de financiële mogelijkheden?

De ASD onderkent de potentiële waarde van een stadspas, maar begrijpt de argumenten om invoering op dit moment niet door te zetten, gezien de financiële situatie.

6. Zijn er aanvullende verbeteringen of aandachtspunten die de raad adviseert, rekening houdend met zowel de financiële situatie als de bredere toekomstvisie?

De ASD wijst op enkele belangrijke aandachtspunten en verbeteringen die de gemeente kan overwegen om de effectiviteit van haar beleid te vergroten, met oog voor zowel de financiële situatie als een duurzame toekomstvisie:

-Vroegsignalering en betere samenwerking binnen het sociaal domein: Het is essentieel dat er vroegtijdig wordt ingegrepen om problemen zoals schulden en armoede te voorkomen. Dit kan door intensievere samenwerking tussen gemeentelijke afdelingen en andere organisaties in het sociaal domein.

-Vergroten van de bekendheid van voorzieningen: De ASD pleit voor een betere bekendheid van bestaande regelingen, bijvoorbeeld via sociale media en de Digitale Sociale Kaart. Dit is een belangrijke stap om inwoners te informeren over de beschikbare hulpbronnen. Er is echter een aandachtspunt: sommige waardevolle hulpmiddelen, zoals Geldfit, ontbreken nog op deze digitale kaart, wat een gemiste kans is om de zichtbaarheid van dergelijke initiatieven te vergroten.

-Voorkomen van uitsluiting: Het voorkomen van uitsluiting van kwetsbare groepen, bijvoorbeeld door gemeentelijke lasten of zorgverzekeringsplicht, is essentieel om te waarborgen dat niemand tussen wal en schip valt.

-Toegang tot digitale middelen: Zeker in een steeds digitaler wordende samenleving moet er aandacht zijn voor gelijke toegang tot digitale middelen. Dit voorkomt dat inwoners die niet digitaal vaardig zijn, of geen toegang hebben tot de benodigde apparaten, buitengesloten raken van essentiële diensten.

Principes van rechtvaardige verdeling: Het principe “wie kan, betaalt; wie niet kan, krijgt steun” is een belangrijke leidraad voor een eerlijke verdeling van middelen en ondersteuning. Dit zorgt ervoor dat steun op maat wordt verstrekt en recht doet aan de diverse financiële situaties van inwoners, zodat er een eerlijke toegang tot middelen is voor iedereen, afhankelijk van hun vermogen om bij te dragen.

Daarnaast benadrukt de ASD het belang van maatwerk en proactieve dienstverlening, bijvoorbeeld via keukentafelgesprekken, die bijdragen aan het versterken van het vertrouwen in de overheid. Dit maakt het mogelijk om beter aan te sluiten bij de specifieke situatie van inwoners.

Een belangrijk element hierin is vroegsignalering, waarmee escalatie van schulden en andere problemen kan worden voorkomen. Het is van groot belang om hierbij samen te werken met andere partijen, zoals maatschappelijke organisaties, die dicht bij de inwoners staan.

Verder is heldere en transparante communicatie van groot belang, zowel richting de inwoners als in het beleid zelf. Duidelijke uitleg over beleidskeuzes en hun mogelijkheden zorgt ervoor dat verwachtingen goed gemanaged worden en dat er geen onduidelijkheden of misverstanden ontstaan. Dit voorkomt verlies van vertrouwen, zeker bij degenen die afhankelijk zijn van gemeentelijke ondersteuning.

Afsluiting

De Adviesraad Sociaal Domein hoopt dat dit advies bijdraagt aan het verder verbeteren van de gemeentelijke aanpak van financiële bestaanszekerheid en schuldhulpverlening. Wij stellen de transparantie, de zorgvuldigheid en de samenwerking met alle betrokkenen op prijs. Gezien de grote maatschappelijke betekenis van dit beleid, vertrouwen wij erop dat de gemeente de noodzakelijke stappen zal blijven zetten om de kwetsbaarste inwoners goed te ondersteunen.

Mocht u vragen hebben of nadere toelichting wensen, dan staan wij uiteraard graag tot uw beschikking.

Met vriendelijke groet,

namens Adviesraad Sociaal Domein Waterland.